

Kulturutskottets betänkande**1980/81:35****med anledning av proposition 1980/81:200 om olympiska vinterspel i Sverige år 1988 jämte motioner.****Propositionen**

Regeringen har i proposition 1980/81:200 (jordbruksdepartementet) föreslagit riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att ikläda staten de ekonomiska förpliktelser som kan följa av att olympiska vinterspel anordnas i Sverige år 1988,
2. godkänna de riktlinjer i övrigt för frågans fortsatta handläggning som förordats i propositionen.

I skrivelse till regeringen den 26 november 1980 överlämnade Falu kommun en utredning om förutsättningarna för olympiska vinterspel i Falun och Åre år 1988. Utredningen hade gjorts av representanter för stiftelsen Svenska Skidspelen, Sveriges Olympiska Kommitté (SOK), Åre slalomklubb samt stiftelsen Jämtfjäll. Falu kommun hemställde i sin skrivelse att utredningen skulle analyseras av regeringen tillsammans med de berörda kommunerna och att regeringen skulle ställa för ändamålet lämplig expertis till förfogande.

Sedermera har Falu kommun hos Internationella olympiska kommittén (IOK) ansökt om spelen. Sveriges Olympiska Kommitté har ställt sig bakom kommunens ansökan och hos den internationella kommittén deponerat erforderligt belopp för att ansökan skall gälla samt till densamma sänt in de uppgifter om spelens tänkta arrangemang m. m. som formellt krävs.

Förutsättningarna för olympiska vinterspel i Falun och Åre har övervägts av en för ändamålet tillkallad utredningsman. Denne har den 7 maj 1981 avlämnat betänkandet (Ds JoU 1981:4) Vinter-OS i Falun/Åre 1988.

Förslaget i propositionen innebär att staten – bl. a. genom att ta på sig den ekonomiska risk som är förknippad med spelen – skall stödja den ansökan som gjorts om förläggning av 1988 års olympiska vinterspel till Sverige. Om spelen förläggs hit bör enligt propositionen en organisationskommitté tillsättas för den fortsatta planeringen liksom för genomförandet. En utgångspunkt för denna planering bör vara det utredningsmaterial som nu finns tillgängligt. I kommittén bör ingå företrädare för staten, kommunerna och idrottens organisationer. Staten bör med hänsyn till den ekonomiska garantin ha ett avgörande inflytande i kommittén. I propositionen förutsätts vidare att ett kompletterande utredningsarbete skall genomföras. Därjämte måste mer detaljerade överläggningar föras mellan staten, berörda kommuner och idrottens organisationer – bl. a. SOK – beträffande organisation och ansvarsfördelning inför och under eventuella olympiska vinterspel i Sverige.

Detta fortsatta utrednings- och förhandlingsarbete bör slutföras före IOK:s session i Baden-Baden den 20–29 september 1981, vid vilken frågan om värdskapet för 1988 års olympiska vinterspel slutgiltigt skall avgöras. Riksdagens ställningstagande bör enligt propositionen göras beroende av att enighet nås mellan parterna i de fortsatta förhandlingarna och av att kvarstående prövning av Faluns och Åres allmänna förutsättningar att arrangera spelen inte visar på några avgörande svårigheter.

Motionerna

Med anledning av proposition 1980/81:200 har väckts motionerna

1980/81:2204 av Georg Andersson m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen avslår regeringens förslag i proposition 1980/81:200 om ett bemyndigande för regeringen att ikläda staten de ekonomiska förpliktelser som kan följa av att olympiska vinterspel anordnas i Sverige 1988,

1980/81:2205 av Bonnie Bernström (fp) vari yrkas att riksdagen uttalar att kostnaderna för olympiska vinterspelen 1988 enbart får täckas med de medel som vanligtvis anslås till idrotten och att kostnaden för staten därmed inte får bli en totalt ökad kostnad för statens utgifter för idrotten,

1980/81:2206 av Sten Sture Paterson (m) vari yrkas att riksdagen

1. beslutar bemyndiga regeringen att ikläda staten högst 70 milj. kr. av de ekonomiska förpliktelser som kan följa av att olympiska vinterspel anordnas i Sverige år 1988,

2. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om möjligheterna att ge ökad varaktighet åt nödvändiga kapitalinvesteringar,

1980/81:2207 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar avslå proposition 1980/81:200,

2. att riksdagen med anledning av proposition 1980/81:200 uttalar att Sverige i framtiden skall söka OS-arrangemang efter de riktlinjer som anförs i motionen.

Utskottet

Utskottet får med anledning av propositionen först erinra om att riksdagen för tre år sedan behandlade frågan om olympiska vinterspel i Sverige år 1984 (prop. 1977/78:146, KrU 1977/78:23, rskr 1977/78:275). Vad som då åsyftades var ett OS-arrangemang som i största möjliga utsträckning skulle utnyttja befintliga idrottsanläggningar och där kostnaderna skulle begränsas genom att ambitionerna hölls på en rimlig nivå. Propositionen byggde på en särskild utredning av vilken bl. a. framgick att spelen kunde beräknas resultera i ett underskott om ca 75 milj. kr. Underskottet förutsattes bli täckt med statliga medel, men det framhölls samtidigt att de olympiska arrange-

mangen kunde beräknas ge fördelaktiga effekter i flera olika avseenden, även rent ekonomiskt.

Utskottet tillstyrkte propositionen och den bifölls därefter av riksdagen. Utskottet framhöll i sitt betänkande bl. a. att satsningen på olympiska spel inte fick inverka menligt på utvecklingen av det statliga idrottsstödet under kommande år. Vad beträffar frågan om ekonomiska garantier för de berörda kommunerna framhöll utskottet att det avtal som avsågs bli träffat mellan staten och kommunerna innehöll klara principer för värdkommunernas ekonomiska åtaganden.

Sveriges ansökan om värdskapet för 1984 års olympiska vinterspel vann inte bifall hos den Internationella olympiska kommittén. 1984 års vinterspel kommer i stället att förläggas till Sarajevo i Jugoslavien. En anledning till avslaget har förmodats vara att spelen vid en förläggning till Sverige avsetts bli fördelade på fyra orter.

I den ansökan från svensk sida om värdskapet för 1988 års olympiska vinterspel som getts in till Internationella olympiska kommittén står Falu kommun som huvudarrangör med de alpina grenarna förlagda till Åre. I propositionen föreslås nu att riksdagen skall bemyndiga regeringen att dels iklåda staten de ekonomiska förpliktelser som kan följa av att olympiska vinterspel anordnas i Sverige år 1988, dels godkänna de riktlinjer i övrigt för frågans fortsatta handläggning som förordats i propositionen.

Vad först beträffar de praktiska förutsättningarna för anordnande av spelen konstateras i propositionen att de båda kommunerna Falun och Åre inom internationella idrottskretsar har ett gott anseende för sin förmåga att organisera och genomföra förstklassiga internationella tävlingar. Genom att utnyttja befintliga anläggningar i kombination med föreslagna nya får de båda orterna fullgoda olympiska tävlingsarenor, heter det vidare. I fråga om nödvändiga investeringar i nya anläggningar pekas emellertid samtidigt främst på två problem. Det ena gäller den planerade nya bob- och rodelbanan i Falun. Eftersom det inte f. n. finns någon intressent som är beredd att överta denna bana efter spelen kan det bli nödvändigt att riva banan när spelen genomförts. Kostnaderna härför har tagits med i den ekonomiska kalkylen. Det andra problemet gäller hotellkapaciteten i Falun vilken f. n. synes vara otillräcklig för ett evenemang av den omfattning som vinterspelen kommer att få. Hur inkvarteringsfrågorna i Falun bäst skall lösas behöver övervägas ytterligare.

Vad angår omfattningen av det ekonomiska åtagande som staten föreslås göra har kostnaderna för spelen i den särskilda utredningen Vinter-OS i Falun/Åre 1988 beräknats till ca 515 milj. kr. Därav avser ca 210 milj. kr. investeringar i anläggningar, ca 175 milj. kr. massmediearrangemang och ca 130 milj. kr. driftkostnader före och under spelen. Intäkterna, främst av TV-rättigheter, har beräknats till ca 445 milj. kr. Enligt dessa beräkningar innebär vinterspelen ett risktagande i storleksordningen ca 70 milj. kr.

Såväl i den särskilda utredningen som i propositionen har det betonats att denna kalkyl är behäftad med stor osäkerhet. Den föreslagna statliga garantin kan alltså i verkligheten komma att gälla ett helt annat belopp. I propositionen görs emellertid den bedömningen att det finns förutsättningar för att de samlade kostnaderna för spelen i stort sett kan komma att motsvaras av inkomsterna.

Vad beträffar frågan om var det ekonomiska ansvaret för spelen skall ligga konstaterar utskottet att det i nyssnämnda särskilda utredning – vilken återopas som underlag för förslagen i propositionen – redovisats att kommunerna förklarat sig villiga att på vissa punkter göra avsteg från den av dem hävdade principen att staten skall bära det totala ekonomiska ansvaret. Mot en gemensam ersättning motsvarande 20 % av biljettintäkterna har kommunerna nämligen gjort vissa åtaganden, exempelvis att ställa tävlingsarenorna till förfogande för spelen och tillhandahålla kommunal service i den omfattning som tävlingsarrangemang av ifrågakarande slag kan kräva.

I propositionen förutsätts liksom i utredningen att kommunerna skall uppbära viss del av biljettintäkterna. Enligt vad utskottet inhämtat är det avsikten att kommunerna – trots att det i propositionen förekommer en formulering som kan förstås på annat sätt – som motprestation skall ekonomiskt svara för vissa åtaganden på sätt som närmare utvecklats i utredningen. Utskottet förutsätter att så blir fallet om spelen kommer till stånd.

I propositionen uttalas att det även med ett underskott av den storleksordning som utredningens riskbedömning anger är motiverat att staten tar på sig den ekonomiska risk som är förknippad med spelen. Staten bör vidare svara för finansieringen av investeringarna m. m. fram till dess inkomster av spelen inflyter. Som motiv för ett statligt engagemang av denna innebörd anförs att spelen kommer att rikta intresset mot landet, ge valutainkomster och öka aktiviteten; främst i Falun och Åre. Vidare framhålls att den svenska exportindustrin uttalat stort intresse för saken och att spelen kommer att ge den svenska idrotten en betydande stimulans. Slutligen uttalas att skäl också finns för att Sverige – vars idrottsutövare i stor utsträckning deltagit i olympiska spel i andra länder – nu, som det uttrycks, bjuder igen och svarar för spelen. I propositionen markeras särskilt att det ansetts motiverat med ett positivt ställningstagande trots den stramhet som i nuvarande statsfinansiella läge bör präglade statens ekonomiska engagemang.

Hemställan under mom. 2 i propositionen innebär att riksdagen bör godkänna de riktlinjer i övrigt för frågans fortsatta handläggning som förordats i propositionen. Utskottet har i det föregående redovisat vad som i detta avseende anförts i propositionen.

I motion 2204 uttalas att det finns anledning att ifrågasätta Sveriges möjligheter att i den nu rådande ekonomiska situationen ansöka om att få arrangera 1988 års vinterspel. Allt talar enligt motionärerna för att det krävs

stor återhållsamhet med statsutgifterna i framtiden om den svenska ekonomin skall kunna saneras. Noggranna prioriteringar och avvägningar kommer att krävas innan utgifter beslutas. Motionärerna påpekar att Sveriges riksidrottsförbund framhållit värdet av att olympiska spel kan anordnas i Sverige men också slagit fast att detta är under förutsättning att inte idrottsanslagen drabbas av eventuella utgifter för de olympiska spelen. Motionärerna delar Riksidrottsförbundets uppfattning och betonar sin oro för att idrottsrörelsen kommer att få sämre villkor om pengar måste satsas på att täcka ett underskott för olympiska vinterspel. Mot denna bakgrund avstyrker motionärerna propositionens förslag om ett bemyndigande för regeringen att iklåda staten ekonomiska förpliktelser för ifrågavarande vinterspel.

I motion 2205 uttalas att olympiska spel är av betydelse för att internationella kontakter skall komma till stånd. Om Sverige skall kunna delta i ett internationellt idrottsligt utbyte måste Sverige också vara berett att ta på sig kostnaderna för att anordna sådana spel. Detta får dock inte betyda att angelägna samhällsomsorger som barnomsorgen kommer i kläm. Av detta skäl får inte de extra kostnader som uppstår för olympiska spel tas av något annat anslag än medel som sedvanligtvis anslås till idrotten. I motionen yrkas att riksdagen skall göra ett uttalande av denna innebörd. Motionären framhåller också att den ståndpunkt hon intagit innebär att risktagandet till stor del läggs över på idrottsföreningarna. Av det skälet är det viktigt att föreningarna anstränger sig för att få in frivilliga medel till det olympiska arrangemanget.

Vad beträffar motion 2206 uttalas det i denna att det är en brist i propositionen att det inte anges någon gräns för de ekonomiska förpliktelser som staten skall iklåda sig. De krav på prutningar och ökad budgeteffekt som ställs på den offentliga sektorn måste även få gälla i ett sammanhang som detta. Redan en täckning av en förlust på 70 milj. kr. med skattemedel ger upphov till en prioriteringsdebatt när alltför knappa medel satsas på viktiga problemområden. Som ett av flera exempel på dylika områden nämns bevarandet av våra värdefullaste kulturbyggnader. I motionen yrkas att det i propositionen föreslagna bemyndigandet för regeringen skall begränsas till att gälla högst 70 milj. kr.

I samma motion framhålls det som ytterligare en brist i propositionen att det inte i denna diskuteras, om inte de för spelen avsedda tillfälliga anläggningarna kan ges ökad livslängd, exempelvis genom användande av en byggnadsplanering och en byggnadsteknik som från början tar sikte på flexibla användningsområden. Enligt motionären skulle detta vara ett sätt att bevara stora värden och samtidigt bidra till ett förbättrat ekonomiskt utfall. Yrkande 2 i motionen innebär att riksdagen som sin mening bör ge till känna för regeringen vad som i motionen anförts om möjligheterna att ge ökad varaktighet åt nödvändiga kapitalinvesteringar.

Kritiska synpunkter på uppläggningsplaneringen av de planerade vinterspelen har

framförts i motion 2207. Motionärerna anser att olympiska arrangemang i största möjliga utsträckning bör utnyttja befintliga idrottsanläggningar och att kostnaderna bör begränsas genom att ambitionerna hålls på en rimlig nivå. I motionen framhålls också att olympiska arrangemang är motiverade, inte minst för sitt idrottsliga värde, och att de olympiska reglerna, även om de bör modifieras och moderniseras, utgör en motvikt mot de kommersiella intressenas frammarsch inom idrotten. Motionärerna yrkar avslag på propositionen med hänvisning till att de olympiska arrangemangen i Falun och Åre har en felaktig inriktning (yrkande 1). Därjämte yrkas att riksdagen gör ett uttalande om att Sverige i framtiden skall söka OS-arrangemang efter de riktlinjer som anförs i motionen (yrkande 2).

Gemensamt för motionerna 2205 och 2206 yrkande 1 är att det statliga åtagandet i fråga om de planerade vinterspelen föreslås få en från förslaget i propositionen något avvikande innebörd. Enligt motion 2205 bör de kostnader för vinterspelen som kan uppkomma som följd av det statliga åtagandet täckas av de medel som vanligtvis anslås till idrotten.

Utskottet kan inte ansluta sig till motionärens uppfattning. Om och när det blir fråga om att anvisa medel för att infria det föreslagna statliga åtagandet är detta ett av de många moment som ingår i det reguljära budgetarbetet. Utskottet avstyrker därför motion 2205.

En maximering av det statliga kostnadsansvaret till 70 milj. kr. enligt yrkande 1 i motion 2206 förutsätter att någon annan intressent än staten är villig att ta på sig ansvaret för eventuella kostnader över nämnda belopp. Att de båda kommunerna inte är villiga att göra detta framgår av propositionen. Med hänsyn härtill och till att det inte, såvitt utskottet känner till, finns någon annan tänkbar garant avstyrker utskottet motion 2206 yrkande 1.

En samlad bedömning av de synpunkter som anförts för och emot det i propositionen föreslagna statliga åtagandet i fråga om de planerade olympiska vinterspelen 1988 har för utskottets del resulterat i att utskottet anser övervägande skäl tala för att regeringen erhåller det i propositionen begärda bemyndigandet. Som framhållits i propositionen bör dock detta bemyndigande gälla endast under förutsättning att det fortsatta utrednings- och förhandlingsarbetet leder till enighet i förhandlingsfrågorna och därjämte klarlägger att det inte finns några avgörande svårigheter i fråga om Faluns och Åres allmänna förutsättningar att arrangera spelen. Det nu anförda innebär att utskottet tillstyrker förslaget under mom. 1 i propositionen och avstyrker motionerna 2204 och 2207 yrkande 1.

Vad angår propositionens hemställan under mom. 2 har utskottet inte funnit anledning till erinran eller särskilda uttalanden. Utskottet tillstyrker alltså propositionen i denna del.

I motion 2206 har framhållits att det ekonomiskt är av stor betydelse att de anläggningar som uppförs för vinterspelen planeras och utformas med sikte på att de skall kunna utnyttjas så länge som möjligt. Utskottet delar motionärens uppfattning härvidlag och förutsätter att synpunkten beaktas i

det kommande planeringsarbetet. Någon särskild hänvändelse från riksdagen till regeringen i denna fråga anser utskottet dock inte erforderlig. Utskottet avstyrker därför motion 2206 yrkande 2.

Vad slutligen beträffar motion 2207 yrkande 2 vill utskottet framhålla att det är den eller de kommuner som har intresse för saken som har att göra ansökan om värdskapet för olympiska spel. Utskottet anser inte att det finns någon anledning för riksdagen att nu göra något uttalande om eventuella andra olympiska spel i Sverige än de nu planerade vinterspelen. Utskottet avstyrker därför nämnda yrkande.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:200 och med avslag på motionerna 1980/81:2204, 1980/81:2205, 1980/81:2206 yrkande 1 och 1980/81:2207 yrkande 1 såvitt nu är i fråga bemyndigar regeringen att ikläda staten de ekonomiska förpliktelser som kan följa av att olympiska vinterspel anordnas i Sverige år 1988,
2. att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:200 och med avslag på motion 1980/81:2207 yrkande 1 såvitt nu är i fråga godkänner de riktlinjer i övrigt för den fortsatta handläggningen av frågan om olympiska vinterspel i Sverige år 1988 som förordats i propositionen,
3. att riksdagen avslår motion 1980/81:2206 yrkande 2,
4. att riksdagen avslår motion 1980/81:2207 yrkande 2.

Stockholm den 2 juni 1981

På kulturutskottets vägnar
GEORG ANDERSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Georg Andersson (s), Karl-Eric Norrby (c), Tyra Johansson (s), Ingrid Diesen (m), Lars-Ingvar Sörenson (s), Hans Alsén (s), Lars Ahlmark (m), Catarina Rönnung (s), Kerstin Andersson i Kumla (s), Bertil Hansson (fp), Elisabeth Fleetwood (m), Stina Eliasson (c), Maja Bäckström (s), Börje Stensson (fp) och Karin Israelsson (c).

Reservation

Georg Andersson, Tyra Johansson, Lars-Ingvar Sörenson, Hans Alsén, Catarina Rönnung, Kerstin Andersson i Kumla och Maja Bäckström (alla s) anser att utskottet bort avstyrka propositionen och att därför

dels den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar "Gemensamt för" och på s. 7 slutar "yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Då det gäller att bedöma om staten bör träda in som ekonomisk garant för de planerade olympiska vinterspelen 1988 finns det enligt utskottets mening anledning att klart markera att situationen nu i väsentliga avseenden är en annan än den som förelåg 1977, då riksdagen ställde sig bakom en svensk anhållan om värdskapet för 1984 års vinterspel. För det första tänkte man sig då att spelen skulle förläggas till fyra olika orter för att man så mycket som möjligt skulle kunna utnyttja befintliga anläggningar. Som redan nämnts var denna splittring möjligen en av anledningarna till att den svenska ansökan om spelen inte bifölls. Nu är avsikten den att spelen skall koncentreras till två orter, vilket bl. a. medför den konsekvensen att en dyrbar anläggning för bob- och rodelåkning måste byggas för att efter spelen med all sannolikhet åter rivs.

Av avgörande betydelse för en bedömning av det statliga åtagandet är emellertid framför allt den förändring av det samhällsekonomiska läget som inträffat sedan 1977. I det läge som nu råder är det nödvändigt att vara mycket försiktig med utfästelser om statliga garantier för bestridande av kostnader av den storlek det här rör sig om i synnerhet som det garantibelopp som kan komma att utkrävas inte är maximerat. Om den svenska ekonomin skall kunna saneras krävs det stor återhållsamhet med statsutgifterna i framtiden. Noggranna prioriteringar och avvägningar kommer att krävas innan utgifter beslutas. En påfallande brist i propositionen är att denna – i motsats till vad fallet var med 1977/78 års proposition – inte berör frågan huruvida det statliga stödet till idrotten kommer att påverkas om den statliga garantin för 1988 års vinterspel måste infrias. Utskottet vill påpeka att Riksidrottsförbundet visserligen ställt sig bakom förslaget om vinterspel i Falun och Åre men gjort detta under det uttryckliga förbehållet att ett statligt åtagande i fråga om dessa spel inte får leda till att de statsanslag till idrotten som går genom Riksidrottsförbundet hålls tillbaka.

Utskottet finner det oroande att frågan om idrottsanslagen inte berörts i propositionen och befarar allvarligt att framtida statliga kostnader för ifrågavarande vinterspel kommer att negativt påverka anslagsutvecklingen för idrottsrörelsen. Utskottet anser att regeringen inte bör erhålla det i propositionen föreslagna bemyndigandet att ikläda staten ekonomiska förpliktelser för eventuella vinterspel i Sverige år 1988.

Det i motion 2206 framförda förslaget att den statliga garantin skall begränsas till att gälla högst 70 milj. kr. saknar enligt utskottets mening realistisk grund. Det bygger på förutsättningen att någon annan intressent än

staten är villig att ta på sig ansvaret för eventuella kostnader över nämnda belopp utan att det gjorts sannolikt att det finns någon sådan intressent. Att de båda kommunerna inte är villiga att ta detta ansvar framgår av propositionen.

Utskottet vill i detta sammanhang framhålla att ett eventuellt beslut av riksdagen om ett statligt åtagande måste få bindande verkan för hela den aktuella perioden under de förutsättningar som angivits i propositionen.

Med det nu anförda avstyrker utskottet propositionen samt motionerna 2205 och 2206 yrkande 1. Utskottet tillstyrker därmed motionerna 2204 och 2207 yrkande 1. Av den ständpunkt utskottet intagit följer att utskottet avstyrker även yrkande 2 i motion 2206.

dels utskottets hemställan under 1 och 2 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen beträffande bemyndigande för regeringen att ikläda staten ekonomiska förpliktelser med anledning av olympiska vinterspel 1988 med anledning av motionerna 1980/81:2204 och 1980/81:2207 yrkande 1 såvitt nu är i fråga samt vad utskottet anförts avslår proposition 1980/81:200 ävensom motionerna 1980/81:2205 och 1980/81:2206 yrkande 1,
2. att riksdagen beträffande riktlinjer i övrigt för den fortsatta handläggningen av frågan om olympiska vinterspel i Sverige 1988 med bifall till motion 1980/81:2207 yrkande 1 såvitt nu är i fråga avslår proposition 1980/81:200,

